TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI

Researches About The Turks All Around The World

YIL / YEAR: 36 CİLT / VOLUME: 108 SAYI / NUMBER: 212 ISSN: 0255-0644

SAYI:
212

EYLÜL - EKİM 2014
SEPTEMBER - OCTOBER 2014

TÜRK DÜNYASI ARAŞTIRMALARI

Researches About The Turks All Around The World

ISSN: 0255-0644

2014 / 212
EYLÜL - EKİM
SEPTEMBER - OCTOBER

İstanbul - 2014

Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi
Researches About The Turks All Around The World - ISSN: 0255 - 0644

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
The Foundation of Researches About Turks All Around The World

Kurucusu / *Founder*
Prof. Dr. Turan YAZGAN

Sahibi / *Owner*
Közhan YAZGAN

Yazı İşleri Müdürü / *Managing Editor*
Saadet Pınar YILDIRIM

Yayın Kurulu / *Editorial Board*
Prof. Dr. Salih AYNURAL (Ahmet Yesevi Üniversitesi)
Prof. Dr. Sedat MURAT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Necdet ÖZTÜRK (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Hayati TÜFEKÇİOĞLU (İstanbul Üniversitesi)

Yayına Hazırlayan / *Editor*
Yrd. Doç. Dr. İbrahim AKIŞ

Dizgi / *Typesetting*
Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yuluğ Tekin Dizgi Merkezi

İç Tasarım / *Design*
Gökhan KAYA

İletişim Adresi / *Management Center*
Kemalpaşa Mah. Bukalıdede Sok. No: 4 Saraçhane İstanbul / TÜRKİYE
Tel: (0212) 511 10 06 / Belgegeçer: (0212) 520 53 63
İnternet adresi: www.turan.org.tr / **e-posta:** tdav@turan.org - dizgi@turan.org
Posta Çeki Hesabı Numarası: İstanbul Aksaray PTT Şubesi - 141720
Vakıfbank İstanbul Fatih Şubesi: TR76 0001 5001 5800 7287 8397 25

Baskı / *Printed By*
Özrenk Matbaa: Davutpaşa Mah. İpek İş Hanı No: 6 / 18 Topkapı - İSTANBUL
Tel: (0212) 565 41 97

Yayın Türü
2 Aylık, Süreli, Uluslararası, Hakemli

EBSCO PUBLİSHİNG - TUBİTAK / ULAKBİM - ASOS Sosyal Bilimler İndeksi

Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, **Ebsco Publishing** tarafından taranmakta ve makalelerin İngilizce özetleri indeksin servisinde yer almaktadır. **Ebsco Publishing:** *www.ebscohost.com/titleLists/poh-coverage.pdf*

Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, **TUBİTAK / ULAKBİM** tarafından taranmakta ve dizinlenmektedir.

Tubitak / Ulakbim için ise, *www.ulakbim.gov.tr/cabim/vt/uvt/sbvt/uvt_journal_index.php?the_db=4&the_year=2010* adresinden takip edebilirsiniz.

Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, **ASOS Sosyal Bilimler İndeksi** tarafından taranmakta ve makalelerin Türkçe ve İngilizce özetleri indeksin servisinde yer almaktadır. *http://asosindex.com/journal-view?id=188* adresinden takip edebilirsiniz.

Adedi	1 Yıllık Yurt Dışı Abonelik / *Subscription*	1 Yıllık Yurt İçi Abonelik
20 TL	100 $ veya 75 Euro karşılığı Türk Lirası	120 TL

Yayın Hakem Kurulu

Prof. Dr. Sacid ADALI • Turgut Özal Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Eyyup AKTEPE • Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi, Türk Dünyası İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü / Azerbaycan
Prof. Dr. İsmail AKTÜRK • 9 Eylül Üniversitesi, Bütçe ve Mali Planlama Anabilim Dalı, Maliye Bölümü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Kılıçbay BİSENOV • Kızılorda Korkut Ata Devlet Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi - Milletvekili / Kazakistan
Prof. Dr. Veysel BOZKURT • İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Viktor BUTANAYEV • Hakas Devlet Üniversitesi, Arkeoloji Etnografya ve Bölgesel Tarih Bölümü / Hakasya - Rusya
Prof. Dr. A. Vecdi CAN • Sakarya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Lütfi ÇAKMAKÇI • Ankara Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Gıda Mühendisliği Bölümü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Svetlana ÇERVONOJE • Nicolaus Copernius Üniversitesi, Tarih Bölümü / Polonya
Prof. Dr. Recai COŞKUN • Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Yönetim ve Organizasyon Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Mustafa DELİCAN • İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Ayşegül DEMİRHAN • Uludağ Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Mehmet DURMAN • Sakarya Üniversitesi Eski Rektörü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. İsmail Hakkı DÜĞER • Dumlupınar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Ercan DÜLGEROĞLU • Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Süleyman ELİYARLI • Bakü Devlet Üniversitesi, Tarih Bölümü - Emekli / Azerbaycan
Prof. Dr. Feridun EMECEN • İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Birol EMİL • Yakın Doğu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / KKTC
Prof. Dr. Hüseyin FİLİZ • Gaziantep Üniversitesi Eski Rektörü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. İnci ENGİNÜN • İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Ahmet Bican ERCİLASUN • Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Mümin ERTÜRK • İstanbul Esenyurt Üniversitesi, İşletme ve Yönetim Bilimleri Fakültesi Dekanı / Türkiye
Prof. Dr. Vasili GAYFULİN • Tatar Milli Üniversitesi / Tataristan
Prof. Dr. Reşat GENÇ • Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Tarih Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Abdülcebbar GÖKLENOV • Türkmenistan Azadi Üniversitesi, Tarih Bölümü - Emekli / Türkmenistan
Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL • Çanakkale Üniversitesi Eski Rektörü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Necdet HACIOĞLU • Balıkesir Üniversitesi Eski Rektörü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Eyüp İSPİR • Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü / Türkiye
Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ • Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Metin KARAÖRS • Erciyes Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi (Yeni Türk Dili Anabilim Dalı) / Türkiye
Prof. Dr. Zekeriya KİTAPÇI • Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Yıldız KOCASAVAŞ • İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Bayram KODAMAN • Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Lev P. KURAKOV • Çubuksarı Devlet Üniversitesi, İktisat Fakültesi / Çuvaşistan
Prof. Dr. Berrak KURTULUŞ • İstanbul Gedik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı / Türkiye
Prof. Dr. Zeki KUŞOĞLU • Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Abdurrahman KÜÇÜK • Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Emine Gürsoy NASKALİ • Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Roza NESEPOVA • Türkmenistan Azadi Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü - Emekli / Türkmenistan
Prof. Dr. Mustafa ÖNER • Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Türkiye

Prof. Dr. Emin ÖZBAŞ • İstanbul Arel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Matematik Bilgisayar Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Türker ÖZDOĞAN • George Washington Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü / ABD
Prof. Dr. Metin ÖZKUL • Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Gültekin RODOPLU • İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Recep SEYMEN • İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Yümni SEZEN • Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Sosyolojisi Bölümü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Sabri SÜMER • Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Muratgeldi SÖVEGOV • Aşkabat Uluslararası Türkmen-Türk Üniversitesi, Türk Dili Bölümü / Türkmenistan
Prof. Dr. İlhan ŞAHİN • Manas Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü / Kırgızistan
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİN • Kayseri Üniversitesi Eski Rektörü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Almas ŞAYHULOV • Başkurt Devlet Üniversitesi, Filoloji Fakültesi, Türk Dili Bölümü / Başkurdistan
Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL • Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Musa TAŞDELEN • Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Ramazan TAŞDURMAZ • Çukurova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. İbrahim TATARLI • Sofya Devlet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü - Emekli / Bulgaristan
Prof. Dr. İsmail TATLIOĞLU • Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Kantörö Şaripoviç TOKTOMAMATOV • İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü / Kırgızistan
Prof. Dr. Vahit TÜRK • İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Valentina TUGUJEKOVA • Hakas Devlet Üniversitesi, Dil Edebiyat ve Tarih Enstitüsü / Hakasya - Rusya
Prof. Dr. Selçuk ÜNLÜ • Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Stefan VARBAN • Komrat Devlet Üniversitesi / Gagauzeli
Prof. Dr. İsmail YAKIT • Akdeniz Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Durali YILMAZ • İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Türkiye
Prof. Dr. Mehmet YÜCE • Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü / Türkiye
Doç. Dr. Mustafa AYDIN • İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Tarih Bölümü / Türkiye
Doç. Dr. Mehmet ÇERİBAŞ • Nevşehir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edeb. Bölümü / Türkiye
Doç. Dr. Kutluk Kağan SÜMER • İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Ekonometri Bölümü / Türkiye
Doç. Dr. İlyas TOPSAKAL • İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Anabilim Dalı / Türkiye
Doç. Dr. Osman YORULMAZ • Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü / Türkiye
Yrd. Doç. Dr. Ergünöz AKÇORA • Bingöl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü / Türkiye
Yrd. Doç. Dr. İbrahim AKIŞ • İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü / Türkiye
Yrd. Doç. Dr. Abdullah KÖK • Niğde Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Türkiye
Yrd. Doç. Dr. Yasin ŞERİFOĞLU • Kastamonu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Türkiye
Dr. Muhsin KADIOĞLU • İstanbul Teknik Üniversitesi, Denizcilik Fakültesi, Deniz Ulaştırma ve İşletme Mühendisliği Bölümü / Türkiye

Yayın / Danışma Kurulu

Prof. Dr. Nevzat ATLIĞ • İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Müziği Konservatuarı - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Gülçin ÇANDARLIĞOĞLU • Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Bayhan ÇUBUKÇU • İstanbul Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi - Farmakognozi Ana Bilim Dalı - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Mustafa ERKAL • İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü - Emekli / Türkiye
Prof. Dr. Orhan TÜRKDOĞAN • Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü - Emekli / Türkiye

İÇİNDEKİLER

OSMANLIDA SARAY RESSAMLIĞI VE BATILI RESSAMLARIN İSTİHDAMI (19. YÜZYIL)

Prof. Dr. Fatma ÜREKLİ **9**

MİDHAT PAŞA VE ORTADOĞU

Doç. Dr. Mustafa HERGÜNER **33**

WOODROW WİLSON'UN ERMENİ HAMİLİĞİ TEŞEBBÜSÜ VE ERMENİSTAN GÖREVİNE GİDEN GENERAL HARBORD ASKERİ KURULU

Yrd. Doç. Dr. İsmail KÖSE **53**

OSMANLI DÖNEMİ'NDE BALKANLARDA BİR TÜFEK ÜRETİM MERKEZİ: KALKANDELEN (TETOVA)

Yrd. Doç. Dr. Ayhan DOĞAN **89**

OSMANLILAR (YILDIRIM BÂYEZİD DÖNEMİ) VE BİZANS İMPARATORU II. MANUEL

Yrd. Doç. Dr. Yahya BAŞKAN **113**

İRAN ŞAHI II. TAHMASB'IN SİYASİ FAALİYETLERİNİN OSMANLI DEVLETİ'NE ETKİLERİ VE III. AHMED SALTANATININ SON BULMASI

Yrd. Doç. Dr. Sıtkı ULUERLER **127**

ALAŞEHİR-EŞME TREN İSTASYONLARI ARASINDAKİ DEMİRYOLU GÜZERGÂHINDA ETKİLİ OLAN DOĞAL ÇEVRE FAKTÖRLERİ

Doç. Dr. Yahya KADIOĞLU **149**

NİHÂL ATSIZ-TURAN YAZGAN ÖRNEĞİNDE TÜRK DÜNYASI BİRLİĞİ DÜŞÜNCESİ

Murat YILMAZ **163**

MODERNLEŞME SÜRECİNDE İZMİR'DE RUMLARIN EĞİTİMİNDE SEMBOL BİR KURUM: EVANGELİKİ OKULU

Dr. Halil ÖZEÇOĞLU **177**

AHİRET KÜLTÜRÜ
(ÜNYE MEZARLIKLARI VE MEZAR TAŞLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME)

Yrd. Doç. Dr. Nuri YAZICI **195**

GENCE'DEN İSTANBUL'A MUHACERETTE BİR ÂLİM: SELİM REFİK REFİ'OĞLU VE ÇALIŞMALARI

Hayri ATAŞ **211**

KUZEY KAFKASYA HUN TÜRKÇESİ ÜZERİNDE ARAŞTIRMA VE İNCELEMELER 1:
BARSİL ~ BARSEL, BURSULA KAVİM ADLARI, KUZEY KAFKASYA HUNLARININ BAŞKENTİ VARAÇ'AN, ARAS GÜNEYİNDEKİ VARASAN ŞEHİR ADLARI; TUNA BULGAR TÜRKLERİNDEKİ PRESİYAN ŞAHIS ADI; BARSAN, BARSAK ~ BARSUK, VARSAK BOY ADLARININ KÖKEN VE ANLAMLARI?

Dr. Yusuf GEDİKLİ **221**

NİHÂL ATSIZ-TURAN YAZGAN ÖRNEĞİNDE TÜRK DÜNYASI BİRLİĞİ DÜŞÜNCESİ*

Murat YILMAZ**

Öz

Bugün dünya üzerinde ayrı devletler hâlinde yaşayan Türklerin bir çatı altında birleştirilmesi düşüncesi tarihsel dayanaklara sahip olarak bir fikir sistemi içerisinde günümüze kadar gelmiştir. Turancılık diye tanımlanan bu fikir sistemini savunanlara göre bugün Türk Dünyası diye adlandırılan coğrafyada yaşayan Türklerin bir araya gelmesi onların sorunlarına çözüm teşkil edecektir. Ancak bu birliğin sağlanmasının önünde iç ve dış kaynaklı engeller de bulunmaktadır. Türklerin birliği düşüncesini işleyen ve bu fikir sistemi doğrultusunda önerilerde bulunan fikir adamlarından Nihâl Atsız ve Turan Yazgan çalışmamızın muhtevasını oluşturmaktadır. Bu iki Turancı düşünürün konuya bakış açıları ve getirdikleri yorumlar yaşadıkları dönemlere göre farklılıklar arz etse de ikisi de Türklerin birliği noktasında birleşmektedir. Bu çalışmanın amacı ise Atsız ve Yazgan temelinde Türk birliği düşüncesini açıklayarak her iki fikir adamının görüşlerindeki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaktır.

Anahtar kelimeler: *Nihâl Atsız, Turan Yazgan, Turancılık, Türk Dünyası.*

Abstract

The Idea Of The Unity Of Turkic World,

In The Example Of Nihâl Atsız and Turan Yazgan

The idea of unity of the Turks who live in separated countries on the world came today as a ideological system that supported by historical resources. This idea, defined as Turanism, according to its supporters is a solution for problems of the Turks who live in called Turkish World geography. But there are also internal and external obstacles to achieve this union. Nihâl Atsız and Turan Yazgan who worked on Turkish union idea,

* Bu çalışma 23-24 Mayıs 2014 tarihlerinde Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından İstanbul'da düzenlenen 1. Türk Dünyası Genç Sosyal Bilimciler Kongresi'nde tebliğ edilmiştir.

** Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Bölümü Doktora Öğrencisi.

are the keystone of our research. Despite their differences these two Turanist ideologists, due to their perspectives to the issue and era they are likeminded about Turkish union. Main purpose of this research is to explain the Turkish union idea with the perspectives of Atsiz and Yazgan, clarify resemblances and differences between these two ideologists.

Key words: *Nihâl Atsız, Turan Yazgan, Turanism, Turkic World.*

Giriş

Bu çalışma, Türk Dünyası'nda[1] birlik düşüncesinin Nihâl Atsız ve Turan Yazgan merkezli olarak kurgulanmasıyla oluşmuştur. Çalışmanın amacı fikirlerinden hareketle bu iki Türk aydınının Turancılık[2] hakkındaki düşüncelerini bir bütün olarak ortaya koyabilmektir.

Çalışmanın ilk kısmında Türk Dünyası birliğinin teorik olarak Nihâl Atsız'ın düşünce sisteminde nasıl yer edindiği incelenerek Turancılık kavramı açıklanmıştır. Bu doğrultuda Atsız'ın ömrü boyunca vazgeçmediği ve hayatının her alanında savunduğu millî ülkünün dünya üzerindeki bütün Türklerin birlik olması yönündeki kısımları yazılarından yola çıkılarak tespit edilmiştir.[3]

Türk Dünyası'nın birliğine inanan Turan Yazgan'ın bu konudaki düşünceleri ve çalışmaları araştırmanın ikinci kısmını oluşturmaktadır. Bu kısımda öncelikle Yazgan'ın fikirlerinin temelini oluşturan düşünürler arasında Atsız'ın yeri tespit edilmiş, ardından Yazgan'ın Türk Dünyası'nda birlik noktasında öne sürdüğü fikirler incelenerek bunların Atsız'ın Turancılığı ile benzerlik ve farklılıkları üzerinde durulmuştur.

Bu şekilde bir yöntem takip edilerek bu iki fikir adamının genel manada Türk Dünyası'na yönelik düşünceleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır.

Türk Dünyası'nın Birliği Yolunda Tavizsiz Bir Fikir Adamı: Atsız

Nihâl Atsız (1905-1975) kendi değerleri uğrunda hiçbir şeyden çekinmeyen, yılmayan ve sınır tanımayan bir fikir adamıdır. Türkçülük için ömrünü harcamış ve millî mukaddesata karşı olan herkesi siyasi ve sosyal statüsüne bakmaksızın hedef almıştır. Onu çeşitli vasıtalarla engellemeye, yıldırmaya ve davasından taviz vermeye zorlayanlar ise umdukla-

---

[1] **Türk Dünyası** kavramı, 1990 yılı sonrasında Sovyetler Birliği'nden ayrılarak bağımsızlıklarını ilân eden Türk cumhuriyetlerini ifade etmek için ilk kez Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından kullanılmıştır. Bkz. Ruhigül Koca, *Turan Yazgan'ın Hayatı, Fikirleri, Eserleri ve Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2007, s. 1.

[2] Bir hayat felsefesini ihtiva eden Türkçülüğün siyasi anlamı olan Turancılık, Türk Dünyası'nın birliğini ifade etmekte ve Türkler için tarih boyunca bir hedef teşkil ettiğinden millî ülkü olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle çalışmada kullandığımız Turancılık, Türkçülük ve millî ülkü gibi kavramların hepsi Türk Dünyası birliği fikriyle içerik itibariyle aynı olduğundan birbirlerinin yerine kullanılmıştır.

[3] Çalışmamızda Atsız'ın müstear isimle yazdığı makalelere de yine kendi ismiyle atıf yapılarak bütünlük sağlanmıştır.

rını bulamamıştır. Çünkü Atsız kendisine karşı yapılan tüm haksızlıklara, işkencelere ve zorluklara tek başına göğüs germesini bilmiştir. Son nefesine dek de bu kararlılığını sürdürmüştür.[4] Onun Türkçülüğü bir hayat felsefesi hâline dönüştürerek *"bu dünyaya hayvanlar gibi zevk etmeye değil, bir görev yapmaya geldik"*[5] ifadesi bu ülkünün son nefese kadar devam eden bir mücadele olduğunu ortaya koymaktadır.

Atsız'ın düşünce sistemi yurt içinde Türklüğe karşı saldırıların en şiddetli olduğu, yurt dışında ise Türklerin başka devletlerin zulmü altında hayatta kalmak için direndiği bir dönemde şekillenmiştir. Onun, millî değerlerden taviz vermez ve sert yapısıyla harmanladığı Türkçülük/Turancılık fikri ne yazık ki Türkiye'de yönetim mekanizmasını elinde bulunduran birtakım siyasi gürûhun tepkisini çekmiştir. Bu nedenle çeşitli sindirme yöntemleriyle baskı altına alınmak istenmiş; ancak tüm bunlara karşı gösterdiği direnç ile Türk birliği düşüncesinin yalnızca Türkiye'de değil, bütün Türk Dünyası'nda 20. yüzyıldaki en büyük temsilcilerinden birisi olmuştur.

Atsız'a göre Türklerin birliği düşüncesinin Ziya Gökalp'ın *"Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne de Türkistan / Vatan büyük ve müebbed bir ülkedir: Turan"* dizeleriyle Türklük şuuruna girdiğini söylemek yanlıştır. Zira Turancılık, yani bütün Türkleri birleştirmek ülküsü, M.Ö. 3. yüzyıldan beri vardır. *"Türk büyüklerinin, iç huzuru sağlandıktan sonra ardından koştukları tek düşünce her zaman Türk birliği olmuştur."*[6] Atsız Mecmua'daki bir makalede de Türk gencine hatırından çıkarmaması öğütlenen 10 madde arasında ilk sırayı *"bütün Türkler bir devlet hâlinde, bir bayrak altına toplanacaklardır"*[7] düşüncesi almaktadır. Bu ise bizlere Türklerin birleşmesi düşüncesinin tarihin her döneminde hedeflenen bir kutsal amaç olduğunu göstermektedir.

Başka milletlerin Türklere olan ilgisi siyasi veya birtakım ortak çıkar ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Oysa *"hakiki olarak Türk'ü Türk'ten başkası sevemez."*[8] Bu bağlamda dünya Türklüğünün bir araya gelmesinin elzem olduğu gayet açıktır. Bu noktadan bakıldığında Atsız'ın Turancılığı yalnızca Türkleri içermekte, Türklerle akraba olan Moğol, Mançu, Kore ve Finlileri kapsamamaktadır. Turancılık anlayışı *"Türk'ün tarihî vatanı olan ve çoğu hâlâ Türklerle meskûn bulunan ülkeleri istiklâle ve Tür-*

---

[4] Atsız'ın hayatı hakkında bilgiler ihtiva eden bazı çalışmalar için bkz. Akkan Suver, *Nihal Atsız,* Su Yayınları, İstanbul, 1976; Altan Deliorman, *Tanıdığım Atsız,* Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1978; Osman F. Sertkaya, *Nihâl Atsız,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987; Ömer Faruk Akün, "Atsız, Hüseyin Nihal", *TDVİA,* Cilt: 4, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991, s. 87-91. Bunların yanında kendi anılarını anlattığı otobiyografi niteliğindeki eser olarak bkz. Nihal Atsız, *Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferi ve Çektiklerimiz,* Baysan Yayınları, İstanbul, 1992.

[5] Nihal Atsız, "Nejdet Sançar (1910-1975)", *Makaleler II,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997, s. 107.

[6] Nihal Atsız, "Turancılık Romantik Bir Hayal Değildir", *Makaleler III,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997, s. 41.

[7] Nihal Atsız, "Kurtulmamış Türkeli", *Atsız Mecmua,* Sayı: 17, Yıl: 2, 25 Eylül 1932, s. 173.

[8] Nihal Atsız, "Türkçülük", *Makaleler III,* 2. Baskı, İrfan Yayınevi, İstanbul, 1997, s. 11.

kiye ile birliğe kavuşturmak"[9] üzerinedir. Onun Türkler arasında kurulacak birliğe inancı o kadar yüksektir ki, birleşme sonucunda oluşacak siyasi yapının mahiyeti konusuna da değinerek bunun federasyon tarzı bir sistem değil, tek merkezden idare edilen bir *"Türk İli"* olacağı görüşündedir. Ona göre bu minvalde münakaşa edilmesi gereken tek konu bu devletin merkezinin nerede olacağı meselesidir.[10] Bunun dışındaki hiçbir mesele Türk birliğinin oluşturacağı bu devlet için sorun teşkil etmeyecektir. Çünkü bu devletin sahibi bütün Türkler olacaktır.

Atsız'a göre Türkiye'nin siyasi sınırları dışında kalmış soydaşlarını düşünmesinden doğal başka bir şey olamaz. *"Büyük Türk Milleti'nin ve tarihinin bugünkü temsilcisi ve vârisi olan Türkiye Cumhuriyeti"*nin ilk önce Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yaşamış Türkleri bir araya getirip sonrasında ise Orta Asya Türklüğüyle bütünleşmesinin gerekli olduğu görüşündedir.[11] Bu aynı zamanda bütün Türklerin Türkiye'de toplanması sonucu kalabalık nüfusa sahip ve ahlâkı, ilmi ve tekniği ile yüksek bir *"Büyük Türkiye"*[12] için zorunludur.

Bir Türkçünün görev ve sorumluluğu yalnızca Türkiye Cumhuriyeti ile sınırlı değildir. Aynı zamanda siyasi sınırların dışında kalan Türklerin haklarını savunmak için de mücadele etmelidir. *"Bir gözcü nasıl sağ gözü tedavi ile iktifa edemezse bir Türkçü de öylece yalnız Türkiye Türklerini düşünmekle kalamaz."*[13] Türkiye Cumhuriyeti sınırları dışında başka devletlerin esareti altında yaşayan Türklerin asla unutulamayacağını bütün Türklerin bir aile olduğu düşüncesinden yola çıkarak belirten Atsız, bir aile nasıl ki gurbette veya uzakta yaşayan bir ferdini unutmazsa, bir milletin de başka devletlerin hâkimiyeti altında yaşayan kardeşlerini öylece unutamayacağı görüşündedir. *"Bu sebeple nerede olurlarsa olsunlar bütün Türkleri düşünmek, onların acı ve sevinçlerine ortak olmak, iyiliklerini istemek ve günün birinde bütün Türklerin birleşeceklerini düşünerek bu uğurda çalışmak her Türk'ün vazifesidir."*[14]

Atsız, bir ülkünün peşinden gitmeyi millet olmanın gereği addetmektedir. Bir toplum *"ancak o hedefi gördüğü zaman sürü olmaktan çıkıp insanlaşır, bencil olmaktan kurtulup fedakârlaşır."*[15] Bu şekilde Türk Milleti için bir hedef olarak gördüğü Türk birliği düşüncesine yalnızca ideolojik bir mana vermeyip bunun ahlâkî bir yönü olduğunu da vurgulamakta-

---

9 Nihal Atsız, "Veda", *Orkun,* Sayı: 68, s. 3.

10 Nihal Atsız, "Çokayoğlu Mustafa Bey'e Son Cevap", *Atsız Mecmua,* Sayı: 17, Yıl: 2, 25 Eylül 1932, s. 164.

11 Nihal Atsız, "Türkiye ve Kıbrıs", *Makaleler I,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997, s. 32.

12 Nihal Atsız, "Millî Gaye. 'Neslimizin Amentüsü'", *Atsız Mecmua,* Sayı: 9, Yıl: 1, 15 İkinci Kanun 1932, s. 213.

13 Yavuz Bülent Bakiler, *1944-1945 Irkçılık-Turancılık Davasında Sorgular Savunmalar,* Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010, s. 100.

14 Nihal Atsız, "Kurtarılmamış Türkler", *Makaleler I,* İrfan Yay., 2. Baskı, İstanbul, 1997, s. 16.

15 Nihal Atsız, "Turancılık", *Makaleler III,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997, s. 36.

dır. Türklerin birleşmesi ülküsü de her Türk için insanlık ve fedakârlık ölçütüdür. Başka devletlerin boyunduruğu altında baskı ve zulüm içerisinde yaşayan soydaşlarını kurtarmak düşüncesi bir Türk için *"en insanca ve en yüksek"* mücadeledir.[16] En kutlu hedefin Turancılık olduğunu söyleyen Atsız, bütün Türkleri birleştirmeyi bir hak ve görev olarak tanımlayarak bunun *"asil bir düşünce"* olduğunun altını çizmektedir.[17] Bu bağlamda Türk birliği düşüncesi haksız bir talep değildir. Atsız bu düşünceyi *"atalarımızdan kalan mirasın, mefahirimizin gömülü olduğu toprakların bizim olması ülküsünü kalbimizde taşıyoruz. Oraları unutmamak istiyoruz"*[18] diyerek tarihî ve kültürel bağlara dayandırmaktadır.

Bu düşüncenin teori olmaktan çıkıp hayata tatbik edilebilmesi için daha hızlı harekete geçilmesini isteyen Atsız, Türkiye'de Türk kültürünün hâkim kılınıp yabancı tesirlerin silkinip atılmasını önermektedir.[19] Özellikle bir milletin en değerli ürünü olan ve kendisini var eden dil konusuna vurgu yapmaktadır: *"Ordusunu kaybeden bir millet tehlikededir. İstiklâlini kaybeden millet korkunç bir felâkete düşmüştür. Dilini kaybeden milletse yok olmuş demektir."*[20] Atsız'ın dilin varlığına verdiği önem, bir sonraki başlık altında değineceğimiz Turan Yazgan'ın düşüncelerinin de temel direklerinden birisidir.

Atsız'ın Sovyet Rusya'ya ve temsil ettiği değerlere bakışı, o devletin kuruluşuna ve Türklere yönelik bilinçli/sistemli baskı ve katliamlarına tanıklık etmiş birisi olarak olumsuzdur. Zira ona göre, Sovyetlerin hâkimiyeti altındaki milletlerin akıttığı kan insanlık tarihinde aşılması imkânsız bir rekordur.[21] *"Milletlere hürriyet"* gibi bir yalanla ortaya çıkan Bolşevikler daha başlangıçtan itibaren milletleri, özellikle çok korktukları Türkleri, yutup Ruslaştırmak için her türlü baskı ve zulme başvurmuşlardır.[22] Sovyet egemenliğinde yaşayan Türklerin çeşitli politikalarla yok edilmek istenmesine rağmen Atsız onların büyük bir dirlikle direndiği ve güçlendiği kanaatini taşımıştır.[23] Bu nedenle başka milletlerin kanı üzerine kurulan Sovyetlerin yakın zamanda yıkılacağına inanmıştır.[24] Bu dönem ise Sovyet Rusya'nın güçlü olduğu zamanlardı. Böyle bir öngörü o dönem için Sovyet taraftarları açısından hayalperest ve dahası komik olarak nitelendirilebilirdi. Oysa Atsız'ın bu iddiası tahmin ettiği süre zarfında doğru çıkacaktır.[25]

---

16 Nihal Atsız, "Turancılık Romantik Bir Hayal Değildir", *Makaleler III,* s. 43.

17 Nihal Atsız, "Turancılık", *Makaleler III,* s. 36.

18 Yavuz Bülent Bakiler, *1944-1945 Irkçılık-Turancılık Davasında Sorgular Savunmalar,* s. 100.

19 Nihal Atsız, "Türkçülere Birinci Teklif", *Orkun,* Sayı: 2, s. 16.

20 Nihal Atsız, "Türk Dili", *Makaleler I,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997, s. 327.

21 Nihal Atsız, "Navarin Baskını (20 Ekim 1827)", *Makaleler I,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997, s. 162.

22 Nihal Atsız, "Edebî Dil", *Makaleler I,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997, s. 340.

23 Nihal Atsız, "27 Nisan 1920", *Makaleler I,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997, s. 179.

24 Yücel Hacaloğlu, *Atsız'ın Mektupları,* Orkun Yayınları, İstanbul, 2001, s. 194.

25 Atsız'ın *"20 yıla kadar Rusya'da Bolşevizm bitecek ve Rusya parçalanacak"* ifadesi İsmail Hakkı Gökhun'a yazdığı bir mektupta geçmektedir. Bu mektubun yazılış tarihi ise Kasım 1972'dir.

Sovyetlerin çökeceğini çok önceden gören Atsız, hâkimiyeti altındaki Türklerin sahip olduğu tarih ve kültür birikimiyle de zincirlerini kırıp özgür olacağı umudunu hiçbir zaman yitirmemiştir. Çünkü ona göre *"istek ve inanç her güçlüğü devirirdi."*[26] Bunun yanında ana yurtlarında esir olarak yaşayan Türklerin Türkiye'ye *"Kâbe"* gibi bakması ve bir gün Türkiye'nin kendilerini kurtaracağı düşüncesinin bir efsane gibi aralarında yaşaması[27] da bu Türklerin tüm zorluklara göğüs germesinde psikolojik yönden katkı sağlamıştır. Böylece Sovyetlerin siyasi ve kültürel her türlü asimile politikalarına karşın hâkimiyeti altında yaşayan Türkler millî değerlerini koruma çabası içerisinde bulunabilmiştir.

Atsız'a göre Türk birliği düşüncesinin önünde iç ve dış kaynaklı engeller vardır:

> *"Türk Milleti'nin yeniden birleşerek şahlanması birçok milleti korkuttuğu için, bu şahlanış sonunda bazı devletler ortadan kalkacağı veya küçüleceği gibi, hatta dünya çapındaki büyük ticaret ortaklıklarının çıkarları baltalanacağı için Turancılık ülküsü büyük bir direnişle karşılanmakta, bu direnişin propagandası ve fikriyatı yapılmakta, bu propaganda Türkiye içinde tesirli olmaktadır."*[28]

Türklerin birleşmesi düşüncesine muhalif olanlar bu fikrin altında Faşizm, Nazizm ve Emperyalizm gibi Batı kaynaklı kavramlar aramaktadır. İtalyan milliyetçiliği olan faşizm ile Alman milliyetçiliği olan Nazizm yakıştırmalarına Atsız pek çok cevap vermiştir.[29] Türklerin birleşmesi ülküsünü Batılı bir kavram olan ve birçok örneğini Batı Avrupa tarihinde gördüğümüz emperyalizmle benzeştirenlere karşı Atsız bunun yanlış olduğunu söyleyerek şunu belirtmektedir:

> *"Emperyalizm bir milletin başka milletleri hükmü altına alması demektir. O hâlde, Türklerin birleşmesi demek olan Turancılık neden Türk emperyalizmi oluyor? [...] Sevr Barışı'nı kabule mecbur kalsaydık da Trakya ve İzmir'i Yunanlılara bıraksaydık elli yıl sonra oraları kurtarmak için yapacağımız mücadele bir emperyalist savaş mı olacaktı?"*[30]

Oysa Turancılık dışarıdan zorla benimsetilmeye çalışılan bir fikir sistemi değil, Türk Milleti'nin bilinç altındaki millî şuur, sahip olduğu tarihî ve kültürel birikimin dile getirilmiş hâlidir. Turancılık, yani bütün Türklerin birleşmesi arzusu bir millî ülküdür. Bu ülkü manevi bir gıdadır ve Türkler arasında olduğu için de maddî çıkarlar üzerine kurulamaz. Bu ülkünün amacını Atsız, *"büyük Türk İlinde Türk uruğunun kayıtsız-şart-*

---

[26] Nihal Atsız, "27 Nisan 1920", *Makaleler I*, s. 179.

[27] Nihal Atsız, "Veda", *Orkun*, s. 3.

[28] Nihal Atsız, "Turancılık", *Makaleler III*, s. 33.

[29] Bu cevaplardan biri için bkz. Nihal Atsız, *En Sinsi Tehlike*, İrfan Yayınevi, İstanbul, 1992.

[30] Nihal Atsız, "Turancılık Romantik Bir Hayal Değildir", *Makaleler III*, s. 40.

sız hâkimiyeti ve istiklâli ile Türklüğün her yönden bütün milletlerden ileri ve üstün olma ülküsü"[31] olarak görmektedir.

Bütün Türklerin birleşmesi ülküsü geçmişte gerçekleştiği gibi, bu ülkü etrafında yetişen gençlik sâyesinde yarın yeniden gerçek olacaktır. Atsız'ın deyişiyle *"Türkçülük dün bir kaynaktı, bugün çaydır. Yarın coşkun bir ırmak olacak ve önüne yabancı duygu ve düşüncelerden gelen bütün engeller yıkılacaktır."*[32] Onun şu sözleri Türk birliği düşüncesindeki kararlılığını ve inancını ortaya koymaktadır:

> *"İkide bir yüzümüze çarpılan büyük günahlarımızdan biri de Turancılıktır. Turancıyız, ne olacak? Tarihî vatanımız olan bütün tutsak ülkeleri elbette kurtaracağız. Görevimiz bu değil mi? Böyle büyük bir ülküye bağlanmayıp da hayvanî bir rehavetle zevk içinde mi yaşayacağız? [...] Biz iki Türkistan'ı da, Azerbaycanları da, Kafkasya'yı da, İdil-Ural boylarını da, Kırım'ı da kurtarmak için şuurumuz işledikçe, ayakta durabilecek gücümüz kaldıkça çalışacağız. O kadar da değil... Batı Trakya'yı Kıbrıs'ı ve Adaları da alacağız... Kerkük ve Bayır-Bucak da bizim olacak. Yaşarken bunları göremeyeceğimizi biliyor, bunun için yüksünmüyoruz. Ektiğimiz tohumlar yeşerecek ve bizden sonrakiler önüne geçilmez bir sel hâlinde kutlu topraklara ay-yıldızlı bayrağı dikecektir."*[33]

Atsız'ın ölümüne dek sürdürdüğü Türklerin birleşmesi fikrinin genel yapısını bu şekilde izah ettikten sonra, bu fikri 21. yüzyılda teoriden öteye pratiğe taşıyan bir diğer Turancı düşünür Turan Yazgan'ın görüşlerini ele alabiliriz.

Ülküsünü İsminde Kişileştirmiş Bir Aksakal: Turan Yazgan

Turan Yazgan (1938-2012) gerek akademik alanda gerekse kurucusu olduğu Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı çatısı altında dünya Türklüğünün birliği doğrultusunda çalışmalarıyla tanınan mümtaz bir şahsiyettir.[34] Onun önderliğini yaptığı çalışmalar Türkiye'de olduğu kadar Sovyetlerin yıkılmasının ardından bağımsızlığını kazanan Türk cumhuriyetlerinde de etkili olmuştur.

Turan Yazgan'ın fikrî gelişiminde etkili olan düşünürlerin başında İsmail Gaspıralı, Ziya Gökalp ve Nihal Atsız gelmektedir.[35] Bu çalışma ge-

---

31 Nihal Atsız, "Türkçülük", *Makaleler III*, s. 11-12.

32 Nihal Atsız, "Türkçülük", *Makaleler III*, s. 12.

33 Nihal Atsız, "Turancıyız Ne Olacak?", *Makaleler III*, 2. Baskı, İstanbul, 1997, s. 54-55.

34 Turan Yazgan'ın hayatı, fikirleri ve kurucusu olduğu TDAV'ın çalışmaları hakkında ayrıntılı çalışmalar için bkz. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı*, Sayı: 49, 2005; Ruhigül Koca, *Turan Yazgan'ın Hayatı, Fikirleri, Eserleri ve Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2007; Mustafa Aydemir, *Son Yüzyılın Büyük Türkçüsü Turan Yazgan "Fikirleri-Eserleri"*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013.

35 Ruhigül Koca, *Turan Yazgan'ın Hayatı, Fikirleri, Eserleri ve Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı*, s. 20-22.

reği Yazgan'ın fikir sisteminde Atsız'ın ne şekilde yer edindiğine kısaca temas edebiliriz.

Atsız'ın Yazgan üzerinde en başta söylenebilecek etkisi her milliyetçi gencin onunla tanışmasına vesile olan *"Bozkurtların Ölümü"* ve *"Bozkurtlar Diriliyor"* gibi edebî eserler vasıtasıyla olmuştur. Yazgan'ın lise yıllarında Atsız'ın Orta Asya Türk yurtlarını ve bozkırlarını şaheser bir dille anlattığı bu tarihî romanlarını okuması onun Türkçülük ve Turancılık fikirlerine ilgi duymasına vesile olmuştur.[36] Bu etkiyi Yazgan şöyle dile getirmektedir:

> *"Bizim neslimiz onun sâyesinde, rüyalarında kendisini Ötüken ormanlarında akan sularda uçarcasına yüzerken görmüştür. Onun sâyesinde Türklüğe duyduğu sevgi ve güven o derece artmıştı ki, bu rüyaları gerçek yapmak ideali lise sıralarında yeminlerle perçinlenmiş ve dönülmez yola girilmiştir. Onun sâyesindedir ki bu yoldan Türk Dünyası'nın her yerine ayak basmak insanların duyabilecekleri en büyük mutluluk, Allah'ın kullarına verebileceği en büyük mükâfat olmuştur."*[37]

Yazgan, kendi fikrî yapısında bu kadar etkili olan Atsız'ın Türk gençleri tarafından örnek alınmasını ve tıpkı onun gibi millî ülkü uğruna her türlü çabanın gösterilmesini istemektedir.[38] Çünkü ona göre Atsız, *"gerçek Türk'tür."* Gelecek kuşaklara mutlaka tanıtılmasını ve ders kitaplarında yer almasını istediği bu Türk büyüğünün Turancılık fikrini küçümseyenler, Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazanmasından sonra Yazgan ve onun fikrine mensup kişilerle bütünleşmesi karşısında kahrolmuştur. Yazgan, kurucusu olduğu vakfın *"Atsız'a karşı manevi mesuliyet taşıdığını, onun açtığı yoldan gidenlere"* kucağını açtığını ve bununla da övündüğünü söylemektedir.[39]

Tıpkı Atsız gibi ömrünü isminde taşıdığı millî ülkü uğruna harcayan Yazgan, *"ismi ile idealinin özdeş olmasını Allah'ın bir takdiri olarak"* kabul etmiş ve bundan dolayı üzerine düşen sorumluluğun bilincinde olarak yılmadan, usanmadan çalışmayı kendisine görev bilmiştir.[40] *"Türklük ve vatan aşkı ile dolu olan bu eylem adamı"* Turancılık fikirlerini teorikten pratiğe geçirme aşamasında üstlendiği sorumluluk gereği heyecanlı ve tedirgindir, huzura ise fikirlerini hayata geçirdikten sonra kavuşmaktadır.[41] *"Oralı, buralı olmak bana ayrı bir özellik kazandırmaz, Kırım'da da*

---

[36] Zeynep Uluant, "Turan Yazgan Hoca İle Hasbihal", *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, Sayı: 4, Ekim 2004, s. 69.

[37] Turan Yazgan, "Sunuş", *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, (Haz. Refet Körüklü-Cengiz Yavan), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 2000, s. 1.

[38] Ruhigül Koca, *Turan Yazgan'ın Hayatı, Fikirleri, Eserleri ve Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı*, s. 21.

[39] Turan Yazgan, "Sunuş", *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, s. 1.

[40] Mustafa Aksoy, "Turan Yazgan: Kalbi Türkiye'de, Gönlü Türk Dünyasında Olan Hocam", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Sayı: 315, Mart, 2013, s. 20.

[41] Ahmet Yörük, "Prof. Dr. Turan Yazgan ya da Çağdaş İsmail Gaspıralı Bey", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı*, Sayı: 49, 2005, s. 23.

doğmuş olabilirdim, Romanya'da, Bişkek'te, Ötüken'de de"[42] ifadesinden hareketle Yazgan'ı Türkiye Cumhuriyeti'nden ziyade Türk Dünyası'nın bir mensubu olarak tanımlayabiliriz. Millî ülkü yolunda önüne çıkan engeller karşısında Atsız'ın yaptığı gibi asla ümitsizliğe kapılmayan Yazgan'a göre, *"mesele bedbinliğe düşmemektir, problemler karşısında yılmamaktır, korkmamaktır, eğilip bükülmemek, sarsılmamaktır."*[43] İşte Yazgan'ın bu karaktere sahip olması, Turancılık fikrinin savunuculuğu ve yürütücülüğü bakımından üstlendiği sorumluluğun nasıl altından kalktığının açıklamasıdır.

Atsız'ın asla gerçekleşeceğinden şüphe duymadığı Türk Dünyası'nın birliği meselesi Yazgan'ın da fikrî yapısında tartışmasız olarak yer almıştır. O, Türklerin *"mutlak şekilde Allah'ın yarattığı şekle döneceği; yani tekrar aynı dili konuşmaya ve aynı fikre sahip olarak kendi aralarında işbirliği yapmaya mecbur olacakları"*[44] inancını taşımıştır. Onun bu konuda yaptığı çalışmalar Azerbaycan'da, Kazakistan'da, Kırgızistan'da, Tuva'da ve Hakasya'da Türk Dünyası'nın birlikteliği doğrultusunda yankılar bulmuştur.[45] Öyle ki Yazgan, *"iki binli yıllarda Türk birliği ülküsünü savunanların lâf yerine iş yapmak için model almaları gereken canlı bir örnektir."*[46]

Atsız'ın anlayışıyla paralel bir şekilde Yazgan'ın da Türk Dünyası'nın birlik olmasından kastı *"beraberce yükselmeye, gelişmeye, dünyada sömürülmeyen, soyulmayan, horlanmayan bir Türk Milleti yaratmaya yöneliktir."*[47] Ancak Atsız ile Yazgan arasında Türk Dünyası'nın birlikteliği noktasında yöntemsel açıdan bir fark vardır.

Atsız, yaşadığı dönemin uluslararası koşulları gereği Türk birliğinin öncelikle siyasi olması gerektiğini savunmuştur. Bu siyasi birlikteliğin sonucunda dil ve alfabe, yani kültür birliği oluşacaktır.[48] Atsız'ın bu şekilde evvelâ siyasi, ardından kültürel birlikteliği savunmasının nedeni o dönemde Sovyetlerin egemenliğinde yaşayan Türklerin kültürde birleştirilmesinin imkânsız oluşudur. Çarlık ve Sovyet yönetimlerin yüzyıllarca Türkler üzerinde uyguladığı ayrıştırıcı politikalar elbette o dönem için Türklerin kültür birliğinde buluşmasını olanaksız kılmıştır. Bunun farkında olan Atsız da bu nedenle öncelikle Türklerin siyasi olarak bir ara-

---

42 Ali İhsan Gülcü, "Orta Asya'ya Eğitim ve Kültür Hizmeti Taşıyan Adam: Prof. Dr. Turan Yazgan, Türk Dünyasının Vatandaşı", *Türkiye Gazetesi*, 4 Ağustos 1993, s. 2.

43 Turan Yazgan, "Türkiye'nin Türk Dünyasına Yönelik Siyasetine Eleştirel Bir Bakış", *Türk Dünyasının Problemleri ve Çözüm Önerileri*, (Editör: Necdet Öztürk-Ali Satan), IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 475.

44 Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Sayı: 270, Haziran, 2009, s. 1.

45 Mustafa Aksoy, "a.g.m.", s. 20.

46 Muhsin Kadıoğlu, "Yeni Yüzyılın İsmail Gaspıralı'sı Prof. Dr. Turan Yazgan", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı*, Sayı: 49, 2005, s. 64.

47 Turan Yazgan, "Türkiye'nin Türk Dünyasına Yönelik Siyasetine Eleştirel Bir Bakış", s. 481.

48 Nihal Atsız, "Turancılık", *Makaleler III*, s. 36.

ya gelip sonrasında ise kültürel birlikteliğin sağlanacağını savunmuştur. Elbette bunda Atsız'ın Turancılığı teorik manada işlemesinin de etkisi vardır. Oysa iş teorikten pratiğe dökülünce durum beklenilen şekilde gelişmemiştir. Zira 20. yüzyılın sonlarında bağımsızlığını kazanıp dünya siyasetine çıkan Türk Cumhuriyetleri ile Türkiye arasındaki ilişkiler ne yazık ki istenilen seviyede olamamıştır. Başta Türkiye Cumhuriyeti'ni yöneten siyasi iktidarlar olmak üzere bölge üzerinde hâkimiyet kurmak isteyen dış güçlerin de etkisiyle Atsız'ın savunduğu türden bir siyasi birliktelik için koşulların henüz hazır olmadığı anlaşılmıştır.

Yazgan ise 21. yüzyılın gerçekleri doğrultusunda hareket ederek Türk Dünyası'nın siyasi olmaktan ziyade öncelikle dil/alfabe ve eğitim yönünden birlik olması gerektiğine inanmıştır.[49] Çünkü dil ve alfabe birliği devamında fikir birliğini getirecek ve Türk Dünyası aynı ülkü etrafında birleşmiş siyasi ve kültürel bir mekanizmayı oluşturacaktı. Bu nedenle Türk cumhuriyetlerinde Türkiye Türkçesi'nde eğitim yapılmasını teşvik etmiştir. Ona göre, Türk Dünyası'nın birliği Türkçe eğitimden[50] ve ortak alfabeden geçmektedir.[51] Ortak alfabe ise bütün Türk Dünyası'nda kabul görecek olan Türkiye Türkçesi'nin alfabesi olacaktır.[52] Yazgan'ın bu doğrultudaki çalışmaları da TDAV çatısı altında şekillenmiştir.

Yazgan'ın mimarı olduğu TDAV 1980 yılında kurulmuş ve Türk Dünyası'na yönelik çalışmalar vakfın kurulmasından sonra başlatılmıştır. Bu çalışmaların öncülüğünü de yine Yazgan üstlenmiştir. Vakfın, Sovyet hâkimiyetindeki Türklerle aktif ilişki kurması bu devletin 1989'da yıkılma belirtileri göstermesiyle başlamıştır. Yazgan ve beraberindeki bir grup Azerbaycan ve diğer Türk coğrafyalarını içerisine alan bir gezi düzenlemiş ve gezi esnasında bu bölgelerde eğitim ihtiyacı odaklı incelemeler yapılarak Türk Dünyası'nın birlikteliği noktasında teorikten pratiğe geçişte ilk adım atılmıştır. Türk Dünyası'nın meselelerinde çözümü eğitimde arayan Yazgan, bu doğrultuda özellikle müteşebbis insan yetiştirmek için teknik eğitimden işletmecilik, uluslararası ilişkilerde rol oynayacak eğitimler ve daha da önemlisi Türk Dili ve Edebiyatı ile İlahiyat bölümlerinin bu coğrafyada kurulması gerektiği kanısına varmıştır.[53] Çünkü ona göre on yıllarca Sovyet egemenliğinde kalmış Türk topluluklarının Türkçeye ve dinî eğitime ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu coğrafyada özel görevlendirilmiş Avrupalı ve ABD'li misyonerlerin kendi ülkeleri çıkarına yaptıkları faaliyetlerin yanında İslâmiyet'i Arap ırkçılığı için bir vasıta olarak

[49] Turan Yazgan, "Türkiye'nin Türk Dünyasına Yönelik Siyasetine Eleştirel Bir Bakış", s. 476.

[50] Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Sayı: 140, Ağustos, 1998, s. 2.

[51] Turan Yazgan, "Alfabe ve Dil Meselemiz", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Sayı: 207, Mart, 2004, s. 2.

[52] Muhsin Kadıoğlu, "Yeni Yüzyılın İsmail Gaspıralı'sı Prof. Dr. Turan Yazgan", s. 56.

[53] Turan Yazgan, "Türkiye'nin Türk Dünyasına Yönelik Siyasetine Eleştirel Bir Bakış", s. 479.

kullananların da varlığı düşünülürse Yazgan'ın bu uyarısının ne kadar yerinde olduğu anlaşılabilir. Bu bağlamda Türk Cumhuriyetlerinde Yazgan'ın öncülüğünde orta ve yükseköğretim düzeyinde eğitim kurumları hizmete başlamıştır. Bunun yanında açılan kültür merkezleri ile de Türk Dünyası'nın eğitim kalitesi yükseltilmeye çalışılmıştır. Bunların bir kısmı faaliyetlerini sonlandırmak zorunda kalmışsa da bugün hâlâ Türk Dünyası'nın çeşitli coğrafyalarında Türkçe ile eğitim yapan TDAV'a bağlı okullar ve kültür merkezleri varlığını devam ettirmektedir.[54] Bu eğitim kurumları ve kültür merkezlerinin amacı Yazgan'ın koyduğu hedefler doğrultusunda aynı dili konuşan ve aynı ülkü etrafında birleşmiş gençler yetiştirerek Türk Dünyası'nda birliğe giden yolu açmaktır.

Millî bilincin korunmasında kültürün önemine de dikkat çeken Yazgan, Türklerin başka milletlere ait müessese ve kanunlarla ne kalkınabileceği ne de demokratikleşebileceği görüşündedir. Ona göre çözüm yolu bizi biz yapan kültürel özelliklerimizdedir.[55] Tanrı'nın bizleri Türk olarak yaratmış olması nedeniyle *"Tanrı'ya saygı gereği"* Türklüğümüzü korumak ve muhafaza etmek bizler için bir zorunluluktur.[56] Atsız'ın Türk birliği düşüncesinin ahlâkî yönünü vurgulamasına benzer şekilde Yazgan buna dinî bir yorum katarak daha da kutsallaştırmıştır. Bu manada Türk gençlerinin millî bir eğitimden geçirilerek toplumun isteklerini kendi isteklerinden üstün tutan *"fedakâr nesiller yetiştirmek"* gerektiğinin altını çizmiştir.[57]

Önceliği kültür birliğine veren Yazgan, bunun yanında oluşabilecek siyasi birliktelik konusunda da fikirler ileri sürmüştür. Ona göre Balkanlardan Doğu Türkistan'ın doğu sınırına ve Sakaeli'ne kadar olan Türk coğrafyasına bir tek şal örtülmelidir. Yazgan'ın *"İpek Kuşak"* diye isimlendirdiği siyasi ve ekonomik içerikli bu birliktelikte yer alanlar ise Atsız'ın savunduğu şekilde yalnızca Türklerden teşekkül etmez. Yazgan bu birlikteliğe Türklerle akraba Ural-Altay dil grubuna dâhil diğer Turan soylular ile bir kısım Asya devletlerini de ilâve etmektedir. Batı ucunda Türkiye doğu ucunda Japonya olan İpek Kuşak sistemi şu ülkelerden oluşmaktadır:

> *"Güneydoğu Asya (Endonezya, Malezya, Filipinler), Japonya, Kore (Güney ve Kuzey Kore), Moğolistan, Sakaeli, Doğu Türkistan, Batı Türkistan (Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan, Tacikistan), Afganistan, Pakistan, Azerbaycan (Kuzey ve Güney) Kuzey Kafkasya, İdil-Ural Cumhuriyetleri, (Çuvaşistan, Tataristan, Başkurdistan), Kırım, Gökoğuzeli ve Balkanlar, Kıbrıs, Kuzey Irak (Kerkük)."*[58]

---

54 Bu okulların ve kültür merkezlerinin listesi için vakfın resmî internet sitesi olan *http://turan.org.tr* adresine bakılabilir. Ayrıca bkz. Mustafa Aydemir, *Son Yüzyılın Büyük Türkçüsü Turan Yazgan "Fikirleri-Eserleri"*, s. 319-373.

55 Mustafa Aksoy, "a.g.m.", s. 21.

56 Turan Yazgan, "Ayın Yorumu", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Sayı: 293, Mayıs 2011, s. 1.

57 R. Koca, *Turan Yazgan'ın Hayatı, Fikirleri, Eserleri ve Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı*, s. 23.

58 Turan Yazgan, "İpek Kuşak", *Sosyoloji Konferansları Dergisi, Prof. Dr. Mustafa E. Erkal'a Armağan Özel Sayı 1*, Sayı: 43, 2011, s. 50.

Kuşağın sınırları içerisindeki devletlerden anlaşılacağı üzere bu kuşak Türk birliğinin yanında bölge odaklı bir bütünlüğü de temsil etmektedir. Bu nedenle stratejiksel açıdan Güneydoğu Asya ve bir kısım İslâm ülkeleri de bu kuşağa dâhil edilmiştir.

Yazgan'ın mimarı olduğu bu kuşağın Japonya'daki teknoloji, Türkistan'daki işgücü ve Türkiye'deki pazarlama gücü sâyesinde ekonomik hacmi dünya çapında bir gelişim gösterecektir. Avrupa Birliği'ne alternatif bu kuşak, Türkistan coğrafyasının tekrar Rusya ve Çin sömürgeciliğine girmesine engel teşkil etmesinin yanında aynı zamanda dünyanın barış ve huzurunu, istikrar ve güvenliğini de sağlayacaktır.[59] Yine bu kuşağın siyasi ve ekonomik değeri paralelinde getireceği yaptırım gücü sâyesinde Türklüğün önceki yüzyıllardan beri süregelmekte olan sorunları da çözüme kavuşabilecektir.

Atsız'ın sıklıkla üzerinde durduğu Türk coğrafyasının Sovyetler ve Çin tarafından sömürülmesi konusunda Yazgan, Sovyetlerin yıkılmasından sonra da bu sömürünün devam ettiğini ve bu kez Rusya ve Çin'in yanına ABD ve Avrupalı ülkelerin de katıldığını ifade etmiştir. Küreselleşme, liberalizm, kapitalizm sosyalizm ve komünizm gibi kavramlara bu ülkeler tarafından *"esas itibariyle dünyada soyulmaya, sömürülmeye bugün en fazla değer olan kaynaklara sahip Türk coğrafyası için vasıta olarak kullanılıyor"*[60] diyerek karşı çıkmaktadır. Türk coğrafyasına yönelik bu sömürünün son bulması için de Türk Dünyası'nın 2025 yılına kadar sorunlarını çözmesi gerektiği uyarısını yapmaktadır. Çözülmesi gereken sorunların başında ise Türkiye ile Azerbaycan arasında kopartılan kara bağlantısının yeniden sağlanmasını görmekte ve Türk Dünyası'nın geleceği açısından bunun mutlak surette halledilmesi gerektiğinin altını çizmektedir.[61] Çünkü Türkiye ile Azerbaycan arasında oluşturulacak koridor ile kara bağlantısı kesilen Türk Dünyası'nın yeniden bir bütün hâline geleceği ve ilişkilerin doğrudan işlerlik kazanacağı muhakkaktır.

Türk Dünyası'nın birlik olmasını romantik bir hayâl ve boş bir çaba olarak görenlere karşı Yazgan da Atsız gibi karşı çıkmakta ve *"nehirlerin akışı Türk birliği yönündedir: Dil birliği, fikir birliği, işbirliği!.. Pan-Türkizm, Turancılık düşmanların iddia ettiği gibi duygulara dayalı bir hayalcilik değildir. Aklın emrettiği ve normal aklın bulduğu, bulması gereken, 'müşterek bir yol'dur"* demektedir.[62] Ona göre, *"Türk Dünyası'nın her yerinde bu hedefe yönelmiş on binlerce insanımız vardır. Yeter ki bunların bu ideale akılcı bir gözle baktığı gibi, dünyanın neresinde olursa olsun, Türkleri idare edenlerin de*

[59] Turan Yazgan, "İpek Kuşak", s. 51.

[60] Turan Yazgan, "Sevgili Okuyucular", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Sayı: 268, Nisan 2009, s. 1.

[61] Ruhigül Koca, *Turan Yazgan'ın Hayatı, Fikirleri, Eserleri ve Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı*, s. 27.

[62] Mustafa Aksoy, "a.g.m.", s. 21.

bu davaya akılcı bir gözle bakması"[63] ve 21. yüzyıldaki siyasi, kültürel ve ekonomik modern sömürgeciliğin zincirlerinden ancak Turancılık fikriyle kurtulabilineceği gerçeğinin farkına varması gerekmektedir. Zira Turancılık yalnız bugünün değil, gelecekteki Türklüğün de teminatı olacaktır.

Sonuç

Kısaca diyebiliriz ki, Turancılık fikri Türk tarihiyle birlikte başlamış ve günümüze kadar gelmiş bir millî ülküdür. Muhalif görüşlüler tarafından bir *"ütopya"* olarak nitelendirilse de tarihsel dayanaklara sahip olan bu fikir, Türk Dünyası'ndaki birçok Türk aydını tarafından kabul görmüş, teorik olarak bir sisteme oturtulmuş ve fiiliyata geçirilmiştir. Kendilerini Batı'ya göre konumlandırmak ve bir şekilde de ona eklemlenmek zorunda hisseden Türk aydınlarının Türkiye için Batı merkezli çözüm arayışlarının aksine gerek Atsız ve gerekse Yazgan millî değerler temelinde oluşacak Türk birliğiyle Türkiye'nin kurtuluşa erişebileceğini savunmuşlardır. Bu bağlamda Atsız ve Yazgan, Türklük sevdaları Türkiye Cumhuriyeti devleti sınırlarını aşmış ve bütün Türk coğrafyalarına sirayet etmiş olan iki kutlu Türk aydınıdır. Şahısların fâniliği karşısında fikirlerin ve ülkülerin ilelebet devam edeceğinden hareketle, Türklerin birliği düşüncesinin Atsız ve Yazgan örneklerinde olduğu gibi gelecekte de Türk aydınları tarafından savunulacağına ve çıtanın bir kademe daha yükseltileceğine hiç şüphe yoktur.

Kaynaklar

AKSOY, Mustafa: "Turan Yazgan: Kalbi Türkiye'de, Gönlü Türk Dünyasında Olan Hocam", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* Sayı: 315, Mart, 2013.

AKÜN, Ömer Faruk: "Atsız, Hüseyin Nihal", *TDVİA,* Cilt: 4, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1991.

ATSIZ, Nihal: "Millî Gaye. 'Neslimizin Âmentüsü'", *Atsız Mecmua,* Sayı: 9, Yıl: 1, 15 İkinci Kanun, 1932.

ATSIZ, Nihal: "Çokayoğlu Mustafa Bey'e Son Cevap", *Atsız Mecmua,* Sayı: 17, Yıl: 2, 25 Eylül 1932.

ATSIZ, Nihal: "Kurtulmamış Türkeli", *Atsız Mecmua,* Sayı: 17, Yıl: 2, 25 Eylül 1932.

ATSIZ, Nihal: "Türkçülere Birinci Teklif", *Orkun,* Sayı: 2, 13 Ekim 1950.

ATSIZ, Nihal: "Veda", *Orkun,* Sayı: 68, 18 Ocak 1952.

ATSIZ, Nihal: *Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferi ve Çektiklerimiz,* Baysan Yayınları, İstanbul, 1992.

ATSIZ, Nihal: *En Sinsi Tehlike,* İrfan Yayınevi, İstanbul, 1992.

ATSIZ, Nihal: "Kurtarılmamış Türkler", *Makaleler I,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997.

ATSIZ, Nihal: "Türkiye ve Kıbrıs", *Makaleler I,* 2. Baskı, İstanbul, 1997.

ATSIZ, Nihal: "Navarin Baskını (20 Ekim 1827)", *Makaleler I,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997.

ATSIZ, Nihal: "27 Nisan 1920", *Makaleler I,* 2. Baskı, İstanbul, 1997.

ATSIZ, Nihal: "Türk Dili", *Makaleler I,* 2. Baskı, İstanbul, 1997.

63 Turan Yazgan, "Uluğ Türkistan", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* Sayı: 304, Nisan, 2012, s. 1.

ATSIZ, Nihal: "Edebî Dil", *Makaleler I,* 2. Baskı, İstanbul, 1997.

ATSIZ, Nihal: "Nejdet Sançar (1910-1975)", *Makaleler II,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997.

ATSIZ, Nihal: "Türkçülük", *Makaleler III,* 2. Baskı, İstanbul, 1997.

ATSIZ, Nihal: "Turancılık", *Makaleler III,* 2. Baskı, İstanbul, 1997.

ATSIZ, Nihal: "Turancılık Romantik Bir Hayal Değildir", *Makaleler III,* İrfan Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, 1997.

ATSIZ, Nihal: "Turancıyız Ne Olacak?", *Makaleler III,* 2. Baskı, İstanbul, 1997.

AYDEMİR, Mustafa: *Son Yüzyılın Büyük Türkçüsü Turan Yazgan "Fikirleri-Eserleri",* Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013.

BAKİLER, Yavuz Bülent: *1944-1945 Irkçılık-Turancılık Davasında Sorgular Savunmalar,* Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010.

DELİORMAN, Altan: *Tanıdığım Atsız,* Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1978.

GÜLCÜ, Ali İhsan: "Orta Asya'ya Eğitim ve Kültür Hizmeti Taşıyan Adam: Prof. Dr. Turan Yazgan, Türk Dünyasının Vatandaşı," *Türkiye Gazetesi,* 4 Ağustos 1993.

HACALOĞLU, Yücel: *Atsız'ın Mektupları,* Orkun Yayınları, İstanbul, 2001.

KADIOĞLU, Muhsin: "Yeni Yüzyılın İsmail Gaspıralı'sı Prof. Dr. Turan Yazgan", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı,* Sayı: 49, 2005.

KOCA, Ruhigül: *Turan Yazgan'ın Hayatı, Fikirleri, Eserleri ve Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2007.

SERTKAYA, Osman F.: *Nihâl Atsız,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.

SUVER, Akkan: *Nihal Atsız,* Su Yayınları, İstanbul, 1976.

ULUANT, Zeynep: "Turan Yazgan Hoca İle Hasbihal", *Kubbealtı Akademi Mecmuası,* Sayı: 4, Ekim, 2004.

YAZGAN, Turan: "Sevgili Okuyucular", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* Sayı: 140, Ağustos, 1998.

YAZGAN, Turan: "Sunuş", *Türkçülerin Kaleminden Atsız,* (Haz. Refet Körüklü-Cengiz Yavan), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 2000.

YAZGAN, Turan: "Alfabe ve Dil Meselemiz", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* Sayı: 207, Mart, 2004.

YAZGAN, Turan: "Türkiye'nin Türk Dünyasına Yönelik Siyasetine Eleştirel Bir Bakış", *Türk Dünyasının Problemleri ve Çözüm Önerileri,* (Edit. Necdet Öztürk-Ali Satan), IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007.

YAZGAN, Turan: "Sevgili Okuyucular", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* Sayı: 268, Nisan, 2009.

YAZGAN, Turan: "Sevgili Okuyucular", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* Sayı: 270, Haziran, 2009.

YAZGAN, Turan: "İpek Kuşak", *Sosyoloji Konferansları Dergisi, Prof. Dr. Mustafa E. Erkal'a Armağan Özel Sayı 1,* Sayı: 43, 2011.

YAZGAN, Turan: "Ayın Yorumu", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* Sayı: 293, Mayıs, 2011.

YAZGAN, Turan: "Uluğ Türkistan", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi,* Sayı: 304, Nisan, 2012.

YÖRÜK, Ahmet: "Prof. Dr. Turan Yazgan ya da Çağdaş İsmail Gaspıralı Bey", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Prof. Dr. Turan Yazgan'a Armağan Özel Sayısı,* Sayı: 49, 2005.

http://turan.org.tr.